

**SLOVAROPISNO OZADJE POJMOVNIKA S PODROČJA OBRATOVANJA IN
VZDRŽEVANJA DISTRIBUCIJSKEGA ELEKTROENERGETSKEGA OMREŽJA IN
POSTROJEV**

Članek razčlenjuje slovaropisna načela, kakor se kažejo v Pojmovniku s področja obratovanja in vzdrževanja distribucijskega elektroenergetskega omrežja in postrojev.

The article lexicographical principles as they show out in a vocabulary Pojmovnik s področja in vzdrževanja elektroenergetskega omrežja in postrojev.

Jeseni 1994 je kot sestavni del študije **Terminologija na področju obratovanja in vzdrževanja**¹, ki jo je izdelal Elektroinštitut Milan Vidmar, izšel **Pojmovnik s področja obratovanja in vzdrževanja distribucijskega elektroenergetskega omrežja in postrojev** (dalje Pojmovnik)². Pojmovnik je kolektivno delo več avtorjev³. Pri razlaganju posameznih gesel je sodelovalo 14 terminoloških svetovalcev⁴. Nastanek Pojmovnika so pogojevale praktične potrebe po uskladitvi in poenotenju terminološkega izrazja s področja obratovanja in vzdrževanja. Le-to se v slovenskih podjetjih za distribucijo električne energije (Elektro Celje, Elektro Gorenjska, Elektro Ljubljana, Elektro Maribor, Elektro Primorska) pri statistiki dogodkov, ki je vir podatkov za številne aplikativne raziskave, kaže v različnem razumevanju posameznih izrazov in v rabi več izrazov za en pomen. Izhajajoč iz takih predpostavk zadevne terminologije v praksi so bili izbrani in po metodi posebnega izpisa izpisani naslednji viri⁵:

- študije Elektroinštituta Milan Vidmar (74 enot),
- članki iz Elektrotehniškega vestnika (od leta 1960 do 1992, okrog 30 enot),
- članki iz glasila delavcev elektrogospodarstva Naš stik (od novembra 1992 do februarja 1994, okrog 20 enot)⁶.

Gradivo obsega okrog 5000 listkov. Na podlagi tega je bil izdelan geslovník, ki so ga s svojimi predlogi dopolnili še posamezni strokovnjaki⁷. Pojmovnik tako zajema 132 gesel in 223 podgesel. To je osnova, ogradje izrazja na tem elektrotehniškem področju.

Pri iskanju opredelitve vrstne pripadnosti slovaropisnega dela, pri katerem bi bil poudarek predvsem na pomenskem razčlenjevanju posameznih pojmov, se je izkazal izraz **pojmovnik** najprimernejši. Ker gre za razmeroma novo besedo, ki ima vso možnost, da ostane v leksikalnem sistemu slovenskega jezika⁸, je smiselno raziskati njen pomen. Izraz je v Slovarju slovenskega knjižnega jezika⁹ prikazan kot jezikovni termin z razlago: zbirka strokovnih izrazov, opisanih s stališča pojmov, ki jih označujejo. Tej malce nejasni formulaciji bi dodali, da je z razliko od

pojmovnika, kjer pomenska plat besede zavzema glavno in edino mesto, v slovarju relevantno tudi prikazovanje slovničnih lastnosti (naglas, pravorečje, sklanjatev, spregatev).

Izraz pojmovnik se kot označitev slovaropisnih terminoloških del uporablja le poredko. Kot tak se označuje **Pojmovnik poslovne informatike** avtorja **Ivana Turka**. V uvodu sicer ni podano, kakšne značilnosti utemeljujejo izbiro tega izraza, vendar se iz same narave tega dela da sklepati, da je poudarek na pomenskosti posameznih pojmov.

Eno od definicij pojmovnika je moč zaslediti tudi v poročilu **Marjete Kalin** o **Terminološkem priročniku** avtorja **Helmuta Felberja**¹⁰: "Izdelki te, znanstvene terminologije prikazujejo pojmovne sisteme strok, zgrajene na osnovi določenih lastnosti pojmov ali pa vsaj tematsko urejene skupine terminov, ki se približujejo sistemu pojmov. Imenujejo se pojmovniki (vocabularies). Kadar so zapisani v računalniku, se imenujejo terminološke banke podatkov pojmovniškega tipa (terminological data banks of the vocabulary type)."¹¹ Opazno je, da se je poročevalka zavedala novosti besede pojmovnik in v oklepaju navedla angleško vzporednico vocabulary, ki jo v obstoječih angleško-slovenskih slovarjih prevajajo kot besednjak, besedni zaklad, besedišče ali tudi seznam besed, slovar, besednjak, leksikon, bogastvo besed, besedišče, besedni zaklad.¹² O pojmovnikih govori Marjeta Kalin še na drugem mestu: "Pojmovniki so večinoma sestavljeni iz treh delov. Prvi del obsega a) seznam pojmovnih skupin, b) seznam pojmov, navedenih v pojmovnih skupinah ter opremljenih s klasifikacijskimi in zaporednimi številkami, priporoča se c) grafični prikaz sistema. Drugi, glavni del pojmovnika so geselski članki, urejeni v pojmovnih skupinah in označeni s klasifikacijskimi in zaporednimi številkami gesel. Zadnji del je abecedni indeks gesel."¹³

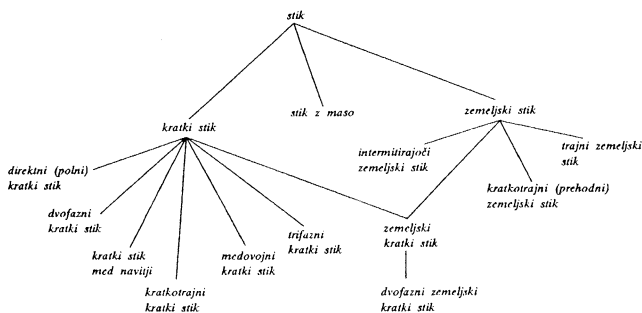
Tem visoko strokovnim izhodiščem se je **Pojmovnik** skušal približati zlasti pri razvrščanju gesel. Ta naj bi bila razvrščena po pojmovnih sistemih, katerih nosilec je zbirni (rodovni) pojem. V **Pojmovniku** je to enobesedno geslo, ki v svojem pojmovnem obsegu vsebuje več vrstnih pojmov. S slovničnega stališča so to stalne zveze, s slovaropisnega pa podgesla. Ta so z zaporednimi številkami in vsako s svojo razlago po abecedi razvrščena za zbirnim pojmom. Če se zbirni pojmi pojavijo v besednih zvezah, so slovnično to jedra, odnosnice besednih zvez. Primer: Pod zbirnim geslom **napetost** so zbrani vrstni pojmi: **maksimalna izmenična napetost, motilna napetost, napajalna napetost, napetost dotika, napetost faze proti zemlji, napetost koraka, nazivna napetost, okvarna napetost, regulacija napetosti**. Kadar pa besedna zveza v svojem nejedrnem delu vsebuje leksem, ki je v stroki zanimiv in ga je potrebno pritegniti v pojmovni obseg tega gesla, se v **Pojmovniku** pojavi na dveh mestih. Najprej kot geslo, ki ima namesto razlage kazalko. Ta ga umešča še k zbirnemu pojmu, kamor s strokovnega stališča sodi. Pri zbir-

nem pojmu je taka zveza navedena drugič. Primer: Imamo gesli **kvaliteta napajanja** in **točka napajanja**. Ker pojma kvaliteta in točka s stališča obravnavane stroke nista pomembna, sta s kazalko pritegnjena k pojmu **napajanje** (**kvaliteta napajanja gl. napajanje, točka napajanja gl. napajanje**), ki ima v svojem pomenskem obsegu še dve podgesli, **brezprekinitveno napajanje porabnika** in **napajanje z električno energijo**. Pri zgoraj navedenih vrstah napetosti je tak primer podgeslo regulacija napetosti, ki je tudi samostojno geslo. Slovnično vzeto so strokovni izrazi v geslih s kazalkami desni prilastki.

Pod določenim zbirnim pojmom se je ponekod nabralo zelo veliko večbesednih zvez oziroma podgesel. Pod geslom čas jih je 28, pod geslom zaščita 20, pod izguba 15. Ta pojav je odraz velike specializiranosti te elektrotehniške panoge. Specializiranost zahteva natančna poimenovanja, kar se odraža v večbesednosti.

Z gesli in podgesli se kažejo tudi zametki terminološkega sistema. Zbirno geslo **stik** obsega 14 zvez oziroma podgesel. To so: **1. direktni (polni) kratki stik, 2. dvofazni kratki stik, 3. dvofazni zemeljski kratki stik, 4. intermitirajoči zemeljski stik, 5. kratki stik, 6. kratki stik med navitji, 7. kratkotrajni kratki stik, 8. kratkotrajni (prehodni) zemeljski stik, 9. medovojni kratki stik, 10. stik z maso, 11. trajni zemeljski stik, 12. trifazni kratki stik, 13. zemeljski kratki stik, 14. zemeljski stik**. V pojmovnem sistemu stik sta takoj opazna podsistema **kratki stik** in **zemeljski stik**, oba z več enotami. Tako se zarisuje določen vejnati sistem (primerjaj spodnjo sliko), ki bi ga bilo mogoče številčno izraziti z indeksi pred geselskimi članki ali za njimi. To bi tudi olajšalo iskanje zvez.

Grafični prikaz pojmovnega sistema stik:

Velikemu prizadevanju, da bi dosledno izpeljali tako hierarhizacijo pri razvrščanju pojmovnih enot stroke, je nasprotovalo nekaj zvez, za katere bi sprejem zbirnega pojma pomenil odstopanje od zastavljenih meril, po katerih so bili izrazi v Pojmovnik sprejeti. Taka zveza stoji sama zase, v Pojmovniku je razvrščena po abecedi prvega člena in deluje kot vrstni pojem hipotetičnega zbirnega pojma (v Pojmovniku npr. **brenapetostna pavza, daljinsko javljanje, elektromagnetna kompatibilnost**).¹⁴

Posamezni pojmi, katerih izrazna podoba se kaže v geslih, so pomensko razčlenjeni v geselskih člankih, ki so temeljna enota v Pojmovniku. Geselski članek ima geslo z razlago – definicijo (tiskano s krepkim, malo večjim tiskom) in lahko tudi eno ali več podgesel (tiskana s krepkim, malo manjšim tiskom) z razlagami. Geslo je lahko eno-, dvo- ali večbesedno (**vodenje, potencialni lijak, meja samougasljivosti toka okvare**). Podgesla so večbesedna. Kot besedotvorna zanimivost delujejo podgesla s kratično sestavino v prvem delu zloženke tipa **IT-zaščitni ukrep**. Gesla in podgesla so v Pojmovniku razvrščena po absolutni abecedi. Navedena so v ednini. Samo v primeru, če je strokovna raba določene izraza edino v množini, je geslo v tem številu (**dielektrične izgube, zbiralnice**).

Ena od pomembnejših nalog vsakega slovaropisnega dela je tudi ustrezen prikaz sopomenk. Pojmovnik glede na zastavljeni cilj, da bi poenotili izrazje (za en izraz en pojem), vsebuje le najpogostejše sopomenke. Navaja jih samo takrat, kadar bi opustitev le-te očitno izkrivljala realen prikaz rabe. Takrat je sopomenski izraz pripisan ob geslu v oklepaju. Oklepaj ima deloma tudi normativno funkcijo. To pomeni, da je izraz v oklepaju mogoče celo bolj rabljen, a se priporoča tisti, ki ni v oklepaju. Praviloma so v oklepaju navedene prevzete besede: **obnova (revitalizacija), preklon (manipulacija), regulator motenj (perturbograf)**. V prihodnje naj bi dajali prednost slovenskemu izrazu. Oklepaj je najbrž moteč pri geslih tipa **direktni (polni) kratki stik**, kjer bi ga lahko nestrokovnjaki razumeli tudi pojasnjevalno. Temu bi se lahko izognili s ponovitvijo cele sopomenske zveze: **direktni (polni) kratki stik > direktni kratki stik (polni kratki stik)**. Sopomenska kratična izraza **inteligentno komunikacijsko vozlišče (ICD)** in **končna postaja (RTU)** sta gotovo odraz pragmatičnosti rabe.

Razlage so navedene za geslom oziroma podgeslom. Tiskane so z navadnim tiskom. Kot je bilo že omenjeno, je namesto razlage lahko uporabljena tudi **kazalka glej (gl.)**, ki opozarja, da je izraz obdelan v geslu, ki stoji za kazalko: **diagnostika okvare gl. okvara**. Navedbe razlag naj bi bile v geslih, ki so pomensko bolj razčlenjena. To je nava-

dno poimenovanje zbirnega pojma z več vrstnimi pojmi. Če ima beseda ali besedna zveza več pomenov, so razlage oštevilčene z zaporednimi številkami (**ozemljilo, napetost dotika**).

Razlage so oblikovane na tri načine:

1. razlaga je povzeta, kar je označeno z navedbo vira v oglatem oklepaju (npr.: izolant [SES 05-15-070] ali izguba napetosti [IEC 102-909/ loss of voltage]);
2. razlaga je delno preoblikovana, prirejena, kar je označeno s tilde za oglatim oklepajem (npr.: omrežje z izolirano nevtralno točko [-SES 25-15-020] ali napajalna napetost [~IEC 198-913/ supply voltage]). Mogoče je s terminološkega stališča najbolj zanimiv ta način, ki kaže,
  - a) da določeno terminološko pojmovanje ni več ustrezalo današnjemu (prva oznaka, nanaša se na Slovenski elektrotehniški slovar) ali
  - b) da nimajo samo isti izrazi iz splošnega jezika v posameznih jezikih malce drugačnega pomena, ampak tudi termini (druga oznaka, nanaša se na angleški IEC slovar);
3. če ob razlagi ni navedenih oznak, pomeni, da je izdelana na podlagi kartotečnega gradiva (izklop, izpad). Ta način je bil uporabljen takrat, kadar izraz slovarsko ni obravnavan v virih ali pa v virih ni razložen v pomenu, ki se rabi v obravnavani stroki pri nas.

Če je bilo le mogoče, so se razlage tistih pomenskih sestavin pojmov, ki so si podobne, izrazno klišeizirale. V leksikografiji to pomeni, da se podobnost pojmov izraža v podobnosti razlag (**izklop, izpad**). **Izklop** – poseg v delovanje naprave, s katerim se napravo postavi v stanje, ko ne opravlja funkcije, zaradi katere je vgrajena. Poseg se opravlja ročno, daljinsko ali samodejno. **Izpad** – poseg v delovanje naprave, s katerim se ta samodejno postavi v stanje, ko ne opravlja funkcije, zaradi katere je vgrajena. Navedeno spremembo sproži delovanje zaščitnih naprav.

Strokovno neoporečno bi bilo, da bi vsi zbirni pojmi imeli svoje razlage. Ker pa bi pri nekaterih zaradi prevelike približanosti splošnemu jeziku delovale neskladno (čas, izguba), je tam opuščena.

Da bi omogočili strokovno poglobljanje, Pojmovnik za razlagami navaža vire. Hkrati pa so ti prikazani tudi zaradi različnega pojmovanja posameznih strokovnih skupin. Viri imajo zaradi praktičnosti oznake, ki so razložene v uvodu Pojmovnika. Pri virih iz angleškega področja je naveden tudi angleški izraz. To daje Pojmovniku rahlo zasnovo dvojezičnosti. Kot glavni vir naj bo omenjen slovar **IEC Electricity, Electronics and Telecommunications Multilingual Dictionary**¹⁵. Upoštevanja vreden pripomoček je bil tudi **Slovenski elektrotehniški slovar**, katerega pobudnik in glavni izdelovalec je bil France Mlakar.

Pojmovnik je prvo delo na področju terminologije obratovanja in vzdrževanja distribucijskega elektroenergetskega omrežja in postrojev. Zato ima gotovo nekatere pomanjkljivosti. Težavno iskanje gesel olajša že omenjena študija, kjer je njihov seznam. S strani jezikovnega pregledovalca naj bo "potoženo", da je bil kljub opozarjanju, da je izraz **zbi-ralka** že naveden v Splošnem tehniškem slovarju¹⁶ in rabljen v pomenu vodnik, sprejet izraz **zbi-ralnice**. Ta izraz se tudi v razlagah pri **glavni zaščitni vodnik**, **ozemljitveni vodnik** (1) in **zaščitni vodnik** ne rabi v množini, kar je razvidno iz geselske oblike. Prav tako ni bil najden primernejši izraz za **posluževano** in **neposluževano postajo**, ki kaže na srbsko ali hrvaško jezikovno območje. Te pomanjkljivosti bi bilo treba odpraviti, ne glede na to, da je bil eden od sklepov strokovnega posvetovanja o vzdrževanju elektroenergetskih naprav v distribuciji na Otočcu jeseni 1994 tudi priporočilo o rabi izrazov iz Pojmovnika¹⁷.

Če je Pojmovnik dosegel zastavljene cilje, bo pokazala praksa, ki je pogojevala njegov nastanek, in nadaljnje raziskave s tega področja.

OPOMBE IN LITERATURA

- ¹ Drago Bokal, Ljudmila Bokal: Terminologija na področju obratovanja in vzdrževanja. Ref. št. 1229, Elektroinštitut Milan Vidmar, Ljubljana 1994.
- ² Pojmovnik s področja obratovanja in vzdrževanja distribucijskega elektroenergetskega omrežja in postrojev. Elektroinštitut Milan Vidmar, Ljubljana, JP Elektro Celje, Celje, JP Elektro Gorenjska, Kranj, JP Elektro Ljubljana, Ljubljana, JP Elektro Maribor, Maribor, JP Elektro Primorska, Nova Gorica. Ljubljana 1994.
- ³ Dipl. inž. Drago Bokal je sprožil idejo o pojmovniku, izdeloval geselske članke in enako kot mag. Mateja Zorman prevajal iz angleščine. Prof. Ljudmila Bokal je sodelovala pri teoretični zasnovi Pojmovnika in opravila jezikovni pregled. Dipl. inž. Adolf Jurše je opravil revizijski pregled in sodeloval pri izdelavi geselskih člankov. Mag. Branko Mihorko je naredil spremljajoči računalniški program za računalniško obdelavo gesel. Odgovorni vodja naloge je bil dr. Pavle Omahen. Recenzenti so bili: mag. Janez Hostnik, dipl. inž. Andrej Černilogar, mag. Matija Nadižar, dipl. inž. Franc Leskovec, dipl. inž. Mladen Žmavcar, dipl. inž. Metod Brešan.
- ⁴ Z nasveti pri oblikovanju posameznih člankov so sodelovali: dipl. inž. Franc Curk, dipl. inž. Rado Glavič, dr. Ferdinand Gubina, dipl. inž. Bojan Kavčič, dipl. inž. Jože Knavs, mag. Maja Končan - Gradnik, inž. Peter Lavtar, dipl. inž. Zvonko Mezga, dipl. inž. Valentin Mirnik, dipl. inž. Aleksander Modic, dipl. inž. Leopold Prevolnik, dipl. inž. Milan Švajger, dipl. teh. Igor Vozel, mag. Franc Žlahtič.

- ⁵ Pri izpisovanju gradiva sta poleg Draga Bokala sodelovala še Vesna Karner in Roman Stanonik.
- ⁶ Podroben seznam izpisanih del je naveden v študiji pod opombo 1, str. 70–77.
- ⁷ Geslovník je objavljen v študiji pod opombo 1, str. 64–69.
- ⁸ Primerjaj Ljudmila Bokal, Tipološke značilnosti novih besed v publicističnem jeziku, Delo, Književni listi, 25. 2. 1993, str. 14–16.
- ⁹ Slovar slovenskega knjižnega jezika V, Ljubljana 1991, str. 1048.
- ¹⁰ Helmut Felber, Terminology Manual, Paris 1984.
- ¹¹ Marjeta Kalin, Terminološki priročnik, Jezikoslovni zapiski I, Zbornik Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, Ljubljana 1991, str. 183.
- ¹² Podatki so iz Angleško-slovenskega slovarja Antona Grada, Ružene Škerlj, Nade Vitorovič, Ljubljana 1984 in Velikega angleško-slovenskega slovarja istih avtorjev, Ljubljana 1991.
- ¹³ Glej op. 11, str. 188.
- ¹⁴ Delni vzrok temu je bil tudi strogo določen rok izdelave študije Terminologija na področju obratovanja in vzdrževanja, v okviru katere je bil izdelan tudi Pojmovnik – eno leto.
- ¹⁵ IEC Electricity, Electronics and Telecommunications Multilingual Dictionary, Elsevier, Amsterdam 1992.
- ¹⁶ Splošni tehniški slovar, Ljubljana 1981, str. 1531.
- ¹⁷ Sporočila Slovenskega komiteja Mednarodne konference za velike energetske sisteme, Ljubljana, št. 5, december 1994, na strani 15 prinašajo omenjeni sklep: "8. Z letom 1995 naj se prične na področju komuniciranja znotraj služb obratovanja dosledno uporabljati poenoteno izrazje, ki je bilo sprejeto 29. 6. 1994 in izdano v knjižici EIMV Pojmovnik s področja obratovanja in vzdrževanja distribucijskega elektroenergetskega omrežja in postrojev."

Summary

LEXICOGRAPHICAL BACKGROUND OF VOCABULARY FROM THE AREA OF OPERATING AND MAINTENANCE OF DISTRIBUTION POWER SYSTEM

Pojmovnik s področja obratovanja in vzdrževanja that came out in 1994 is described in this article. It contains 132 dictionary entries and 223 subentries.

Entry record is the main unit in Pojmovnik. It contains the entry with explanation and one or more subentries with their explanations. Explanations are translated or recapitulated from the sources but most of them are written independently. Publication also contains most frequent used synonyms for several expressions.

Pojmovnik is the first Slovenian lexicographical work from the area of operating and maintenance power systems.

POROČILO O KNJIGI WSPÓŁCZESNE POLSKIE NAZWY FIRMOWE
(Andrzej Lewandowski, Zielona góra, 1992)

*Namen poročila o knjigi Andrzeja Lewandowskega **Współczesne polskie nazwy firmowe** (Sodobna poljska tovarniška imena izdelkov) /Zielona gora, 1992/, je opozoriti na novejši prispevek s področja poslovnega imenoslovja: Knjiga namreč predstavlja posrečen splet teoretičnih podstav poslovnega imenoslovja in analize konkretnih poljskih tovarniških imen izdelkov.*

*Le compte rendu du livre d'Andrzej Lewandowski intitulé **Współczesne polskie nazwy firmowe** (Les noms actuels des produits d'usine polonais), /Zielona gora, 1992/, a pour but d'attirer l'attention sur cette contribution récente dans le domaine de l'étude des noms polonais apparaissant dans le monde des affaires: le livre combine en effet avec succès les bases théoriques de l'étude de ces noms et l'analyse concrète des noms portés par les produits d'usine polonais.*

Knjiga Andrzeja Lewandowskega z naslovom **Współczesne polskie nazwy firmowe** (Sodobna poljska tovarniška imena izdelkov) obsega 285 strani in se začinja s **predgovorom** dr. Stanisława Kanie, ki delo predstavi kot doktorsko disertacijo A. Lewandowskega, jezikoslovca – lahko bi rekli – danes mlajše srednje jezikoslovne generacije (rojenedega leta 1952), in obenem kot prvo monografijo o tovarniških imenih izdelkov na Poljskem. Pri tem poudarja, da težišče dela ni toliko v teoriji kot v konkretni obravnavi imen, pri čemer je avtor obdelal obsežen material iz obdobja 1960 – 1985, naveden na koncu knjige med viri. Nato je podan **pregled bibliografskih enot A. Lewandowskega** od začetkov njegovih objav, to je od leta 1976 do leta 1988.

Spremnemu in uvodnemu delu sledi **jedro knjige, ki ima tri dele.**

Prvi del je kot skupek osmih poglavij (37 strani) z naslovom **Status tovarniških imen izdelkov v jeziku** (*Status nazwy firmowej w języku*) teoretično naravnano, na kar kažejo že naslovi: *Geneza tovarniškega znaka izdelka in tovarniškega imena izdelka* (*Geneza znaku firmowego i nazwy firmowej*); *Mesto tovarniških imen izdelkov v onomastičnih razpravah*; *Ali je tovarniško ime izdelka sploh lastno ime*; *Kaj je blagovni znak (znak towarowy), trgovska znamka (marka handlowa), trgovsko ime (nazwa handlowa), tovarniška znamka (marka firmowa), tovarniški znak (znak firmowy)?*; *O prehodu lastnih imen v občnobesedno izrazje in imena izdelkov*; *Tovarniška imena izdelkov in njihova povezava s tehnično terminologijo*; *Tovarniško ime izdelka kot napis*; *Kriteriji delitve imen trgovskih artiklov in tovarniških imen izdelkov.* (Zaradi neenotne oz.

nedodelane terminologije s področja poslovnega imenoslovja v mednarodnem merilu gre v pričujočem prispevku le za poskus ustreznega prevoda.¹⁾

Že v tem, prvem delu knjige A. Lewandowski nakaže svoj stil, katerega odlika se kaže skozi vso knjigo v *nazornosti pisanja*, povsem konkretizirani s številnimi primeri tako iz domačega, poljskega področja kot tudi iz širše jezikovne skupnosti (npr. iz francoskega, angleškega, nemškega, portugalskega jezika) in oplemeniteni z izvirnimi poslovnoimeno-slovnimi pogledi A. Lewandowskega ter obenem tudi mnenji številnih drugih jezikoslovcev.

Drugi, osrednji del (okoli 190 strani) prinaša specifične raziskovalne rezultate A. Lewandowskega, kar se kaže v jasno, sistematično pisani **semantični in formalni analizi** imen poljskih tovarniških imen izdelkov. Omenjena dva vidika, to je formalna in semantična analiza, se prepletata skozi deset konkretnih predmetnih področij, kot jih kažejo naslovi: *Imena prevoznih sredstev*, *Imena avdiovizualnih izdelkov*, *Imena fotografske in filmske opreme*, *Imena gospodinjske opreme*, *Imena pohištvenih izdelkov*, *Imena živilskih izdelkov*, *Imena alkoholnih pijač*, *Imena tobačnih izdelkov*, *Imena kozmetičnih in parfumerijskih izdelkov*, *Imena gospodarskih kemičnih izdelkov*.

Na kratko povedano: V vsakem od tovrstnih desetih poglavij (navadno še dodatno razdeljenih na podpoglavja) A. Lewandowski poleg natančnega prikaza imen različnih vrst izdelkov z določenega področja izpostavi in analizira tudi razne – bodisi le za posamezno področje (ali več področij) specifične, največkrat pa za poslovno imenotvorje splošno veljavne tipološke značilnosti, npr. besedotvorne, semantične, sociolingvistične ali psiholingvistične.

Z besedotvornega vidika predstavi besedotvorno tipološko razvejnost poljskih tovarniških imen izdelkov; zanimivo je, da v raznih skupinah odkriva še veliko tvornost kratičnega tipa, npr. (v 1. pogl.): *motor WSK* (*WSK = Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego*); (v 9. pogl.): *FWP* (*Fundusz Wczasów Pracowniczych*), *RON* (*R = regenerujący, O = odżywczy, N = nawilżający*). V več poglavjih, npr. tudi v 9. pogl.) evidentira naraščajočo maniro tvorbe imen kot kombinacije besede in številke ali drugih grafemskih znakov (npr.: *M-5* (*M = Pollenna Miraculum*)), pri čemer ima številka pogosto simbolični pomen npr. *Marzenie-1000* (kolonjska voda, izdelana ob 1000-letnici poljskega gospostva).

Z besedotvornega vidika je posebno zanimiva in za tvorbo novih imen aplikativno uporabna *analiza formantov, značilnih za določeno predmetno področje*; (v 9. pogl. – za kozmetične izdelke, v 10. pogl. –

za kemične izdelke, kjer poudarja tudi povezavo imen tovrstnih izdelkov s kemijskimi termini). Gre torej za analizo imen z vidika *predpon* in *pripon*, oz. sestavnih delov *zloženek* in *izpeljank*, pri čemer ob vsakem navede tudi konkretna imena in jih razstavi na besedotvorno podstavo in formante. Npr.:

- »bio- (z gr. *bios* – živie; krem *Bio*, krem *Biorelax*; *ĭac. relaxo*), *płyn przeciwłojotokowy Biolana* (*ĭac. lana* – wełna, nić wełniana)«

- »termo- (gr. *thermos* – ciepły, gorący), preparat do ondulacji na gorąco *Termofala* (*fala* – niem. *Welle*)«

- »pan- (gr. *pan*, dop. *pantós* – wszystko, wszec), odżywka do włosów *Vitpan* (*ĭac. vita* – živie). Człon pan- występuje w wyrazach złożonych jako pierwszy. Tu został przestawiony, chyba ze względu na brzmienie wyrazu, bo *Panvita* nie jest zbyt zgrabnym złożeniem.«

Podobno obravnava tudi številne imenske izpeljanke, npr. s priponami *-an*, *-ana*, *-in*, *-na*, *-ol*, *-ol*, *-ówka*, *-illa*, *-ex*, *-ka*. Npr.:

- »formant *-ówka*: woda kwiatowa *Śmigusówka* (niem. *Scheckostern* albo *Schmackostern*, od *schmacken* – bić i *Ostern* – Wielkanoc – zwyczaj niemiecki polegający na biciu różgą + *-ówka*).«

- »formant *-ka*: woda kwiatowa *Florinka* (*Florina* – nazwa firmy, *ĭac. flos*, dop. *floris* – kwiat; *florin* + *-ka* albo *flor* + *-inka*).«

Z vidika domače – tuje opaža v precejšnji meri *anglizacijo* ali vsaj *internacionalizacijo* imen sodobnih poljskih izdelkov (npr. *Derby*, *Cross*).

S sociolingvističnega vidika opozori na razliko med starejšo in mlajšo generacijo glede dojemljivosti za konotativno-asociativni vidik imena izdelka; ugotavlja, da je mlada generacija (v nasprotju s starejšo) zelo pod vplivom izdelčnega imena, zlasti imena *sloganskega* tipa; gre torej za povezavo samega imena s širšo besedilno reklamo ali reklamo tipa *videospot*.

Pri analizi imen *Lewandowski* upošteva tudi psiholingvistični vidik; kot najpreprostejši primer je predstavljena na primer (sicer pričakovana) ugotovitev glede tržne uspešnosti parfumerijskih izdelkov (v 9. pogl.) za ženske z ženskim imenom (npr. *Ewa*, *Natalie*), za moške z moškim imenom (npr. *Charlie*), bodisi imena daljnih, eksotičnih dežel (npr. *Hawaii*, *Florida*, imena, ki informirajo zlasti o vonju (npr. *Hiacynt*, *Konwalia*, *Narczy*).

Z vidika geneze imen *Lewandowski* obravnava imena bodisi kot *neosemantizme* (imena, nastala s polastnoimenjenjem že obstoječega apelativa) ali kot *neologizme* (besede, tvorjene namenoma za (poslovno) ime). V okviru neosemantizmov s semantičnega vidika poudarja opazno težnjo po ohranjanju pomenske polnosti oz. povednosti (npr. 1. pogl., 5. podpogl.: *dwoosebno kolo (tandem) Duet*).

Zanimiva ter zlasti zaradi analize konkretnih imen privlačna je raziskava z motivacijskega vidika. Pri tem Lewandowski loči v glavnem tri tipe:

1) Imena s **svobodno motivacijo**, pri čemer poudarja pomen evfonije (npr. *Ada*, za kar je seveda najprimernejše mesto v poglavju o avdiovizualnih sredstvih). Gre tudi za t. i. *fantazijska imena* ali imena z grafemskimi posebnostmi.

2) Imena s **konvencionalno motivacijsko osnovo**, pri čemer A. Lewandowski identificira že tradicionalne motivacijske tipe (npr. izosebna imena: *Beata*, *Eliza*, *Irena* itd.; izzemljepisna imena: *Śląsk* itd.), pri vsakem poglavju pa dodaja predstavitev tudi drugih, še redkejših motivacijskih tipov (npr. imena izdelkov po literarnih osebah: *Aladin*), s čimer dobi vsako predmetno poglavje zanj značilno motivacijsko tipološko sliko.

3) Imena s **(prikrito) motivacijsko aluzijo** (npr. *Libra* – kot ime televizorja).

Tretji del (okrog 25 strani) prinaša štiri krajša, vendar vsebinsko prav tako polna poglavja: o sodobnih tendencah pri tvorbi imen izdelkov, o motivaciji, o funkcijah ter o pravopisu in gramatiki pri tovarniških imenih izdelkov.

V prvem poglavju tega sklopa, t.j. v poglavju o **sodobnih tendencah pri tvorbi tovarniških imen izdelkov oz. blagovnih znakov (nazwa firmowa (znak towarowy))** navaja (sicer povzeto po A. W. Moskowiczu, 1969) najprej zanimive podatke, npr. o številu novih blagovnih znakov na leto v svetovnem merilu (okrog 300 tisoč) ali na primer, da je na svetu približno 3–4 milijone besednih blagovnih znakov. Prav tako po A. W. Moskowiczu navaja podatek, da je med temi 75 % neologizmov, "torej narejenih, umetnih besed." – Kot *eno od sodobnih tendenc pri dajanju imen izdelkom* navaja imena, ki so *kombinacija besede in zaporedja števil*, v katerem nosi vsaka kako informacijo, bistveno za proces proizvodnje, skladiščenja, naročanja ali prodaje. Poleg te je opaziti tudi tendenco dajanja t. i. *fantazijskih imen*, pri katerih je poudarek zlasti na evfoniji, z motivacijskega vidika pa je zanje značilna le morebitna (prikrita) motivacijska aluzija.

Lewandowski poudarja, da je kljub navidezni lahkotnosti, ki jo morda ustvarja videz množice konkretnih primerov, tvorba oz. nastanek poslovnih imen težavno jezikovno področje. Eden od laže obvladljivih elementov, pa že po svoje zapleten, je *dolžina* tovarniških imen izdelkov. Ponovno navaja podatke po Moskowiczu: pred približno štiridesetimi leti je bila nekakšna norma za blagovni znak dolžina 2–3 zlogov; danes so take možnosti ob hitrem naraščanju števila blagovnih znakov že precej

izrabljene, tako da imajo novi pogosto dolžino 4–5 zlogov, kar pa seveda ni priporočljivo, saj je zaradi dolžine zapomnitvenost težja. – Lewandowski opozarja, da je ob vseh pogosto fantastičnih teorijah nastanka tovarniških imen izdelkov treba poudariti tudi njihovo *strukturno normativnost*, ki se kaže v *zavestno izbranih* grafemskih, fonetičnih in morfoloških elementih; le-ti so odvisni od volje ustvarjalca teh imen in jih je pač treba upoštevati. Pri obdelavi novih tovarniških imen izdelkov gre torej za natančno fonetično in pravopisno ločevanje; za primer navaja npr. *Erdol*, *Irdol-Erdal* – oboje: krema za čevlje.

Pri poglavju o **motivaciji** je pomemben poudarek, da se imena izdelkov pogosto tvorijo na podlagi *asociacije in konotacije*. – Posebno zanimivost dajejo statistični podatki o pogostosti tovarniških imen izdelkov; pregled nad obsežnim in raznovrstnim gradivom je Lewandowskemu pokazal, da se pri izbiri tovrstnih imen pokažejo določene preference. Tako navaja imenske podatke, izdelane npr. na podlagi vzorca 1500 kompletov kozarcev: skoraj polovica imen na tem predmetnem področju je nastala po osebnih ženskih imenih (22 %), pri čemer se na lestvici najpogosteje pojavi ime *Regina*, za njim *Rosa* in *Helena*, na tretjem mestu pa je ime *Carmen*; moška imena zavzemajo pri tem vzorcu le 4 %, v manjši meri se pojavijo tudi imena mest, rek; zelo redka so antična imena.

Naslednje poglavje Lewandowski namenja *funkcijam imen izdelkov*, npr. jezikovni, reklamni, komunikacijski, nominativni, ekspresivni, impresivni funkciji, pri čemer meni, da je slednja med najpomembnejšimi, saj se navezuje na psihologijo reklame; namen le-te pa je upoštevati in pritegniti ciljnega uporabnika; pomemben je poudarek, da (*poslovna imena prav asociacija in konotacija povezujeta z mehanizmom jezika reklam*).

V svoji celostni obravnavi imen izdelkov Lewandowski posveti pozornost tudi *pravopisu in gramatiki* imen izdelkov. Navaja razne avtorje in poljske priročnike, ki so se ukvarjali s pravopisno problematiko tega posebnega imenskega področja.

Sledi **sklepni del** kot sintetični povzetek avtorjeve analize imen izdelkov (pet strani) in prav na koncu seveda *seznam literature in seznam virov*, ki po svoje tudi osvetljujejo avtorjev delovni postopek oz. konkretni pristop k analizi.

Prebiranje knjige A. Lewandowskega, katere kratko poročilo je podano v pričujočem prispevku, mi je bilo v posebno veselje; ne nazadnje tudi zato, ker tudi sama delček svojega strokovnemu delu namenjenega časa namenjam problematiki poslovnih imen, natančneje imenom slovenskih

podjetij in sem nekatera spoznanja iz knjige A. Lewandowskega že lahko (seveda citirano) vključila v svoje delo; predvsem pa zato, ker gre za delovno spodbudno predajanje in posredovanje spoznanj in vednosti, ki spadajo do neke mere med jezikovne generalije, so pa obenem medsebojna pomoč za ustvarjanje temeljnih del vsakega jezika ter vzhajanje pozitivne jezikovnokulturne naravnosti, ki naj brez ostrega purizma skrbi za razvoj materinščine vsakega naroda v vseh funkcijskih zvrsteh, tudi v poslovnem imenotvorju. – Delo A. Lewandowskega je bilo prvo, v katerem sem se lahko seznanila s področjem sodobnega poljskega poslovnega imenoslovja; knjiga prinaša bogastvo poslovoimenskih specifičnosti: predstavlja posrečen splet teoretičnih podstav poslovnega imenoslovja in analize konkretnih poljskih tovarniških imen izdelkov.

Namen tega poročila je bil le – predstaviti osnovno strukturo knjige A. Lewandowskega *Współczesne polskie nazwy firmowe*, ki zasluži seveda bolj poglobljeno pozornost, saj poleg znanstvene analize prinaša tudi našemu krogu vpogled v širino in poglobljenost poljskega jezikoslovja tudi v bolj specifična področja jezika, kar je seveda tudi slovenščini oz. slovenskemu jezikoslovju lahko v spodbudo.

OPOMBA

¹ »Z znamko se sme zavarovati samo znak, ki je primeren za razlikovanje blaga oziroma storitev v gospodarskem prometu, kot so slika, risba, beseda, izraz, vinjeta, šifra, kombinacija teh znakov in kombinacija barv.« (Uradni list Republike Slovenije, 20. marec 1992, 13/92, 18. člen. Podobno tudi: BIL – Bilten za industrijsko lastnino, februar 1995 – Uradno glasilo Urada Republike Slovenije za intelektualno lastnino; Predpisi in sporazumi o industrijski lastnini v Sloveniji (1994); str. 14: 3. Blagovna in storitvena znamka, člen 18.) – Ker je blagovna znamka (oz. le: znamka) tipološko raznovrstna (gl. zgornji citat; npr. beseda, kombinacija barv, figurativni elementi ali celo trodimenzionalnost), se mi zdi za prevod poljskega termina *nazwa firmowa* glede na besedni (ali redkeje kombinacijski besedno-številčni) tip, obravnavan v knjigi, termin *blagovna znamka* premalo natančen oz. preširok. Če že, bi bil pomensko ustrežnejši izraz *ime blagovne znamke* (ali *besedna* oz. *besedno-številčna*) *blagovna znamka* (angl. *brand name* ali *trademark* – gl. P. Collin, *Poslovni slovar* (Ljubljana, 1995); vendar v omenjenem slovarju *trademark* pomeni le *zaščitena blagovna znamka*, *Vielki słownik polsko-angielski* pa s *trademark* prevaja celo poljski *znak firmowy*, s *trade name* pa *nazwa fabryczna*, pri čemer *Veliki angleško-slovenski slovar* (Ljubljana 1987) zvezo

trade mark pri enem členu zveze prevaja s *1. tovarniški zaščitni znak*, pri drugem členu zveze pa z *econ. varstvena tovarniška znamka* (zvezo *trade name* ta slovar prevaja z *ime tvrdke; firma*). – *Industrial Property Glossary (english, french, spanish, arabic)* (Genova, 1979) jasno loči angl. *trademark* = franc. *marque de fabrique ou de commerce [marque de produits]*, angl. *trade name* = franc. *nom commercial*. (Izrazov *brand* ali *brand name* v tem slovarju ni.) – Glede na opredelitev terminov *blagovni znak* in *blagovna znamka* v knjigi *Predpisi in sporazumi o industrijski lastnini v Sloveniji* (Ljubljana, 1994), v kateri Slovenija upošteva mednarodne norme, določene med drugim tudi z *Nicejsko klasifikacijo blaga in storitev* ter z *Dunajsko klasifikacijo figurativnih elementov znamk* – sem se pri prevodu (v glavnem iz razlogov, navedenih na začetku te opombe, odločila za terminologizirani opisni izraz tovarniško ime izdelka za poljski nazwa firmowa. Tak preprost terminologizirani izraz (ki ga je seveda do določene mere mogoče zamenjati z bolj uveljavljenim *blagovna znamka*) se mi zdi primeren tudi zato, ker se tako laže oz. jasneje ločijo termini, ki jih A. Lewandowski navaja v svojem delu (*nazwa firmowa, znak firmowy, znak towarowy, marka handlowa, nazwa handlowa, marka firmowa*).

Glede terminologije poleg v opombi že navedenih priročnikov prim. še *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (Ljubljana, 1970–1991); *VeLi ki angleško-slovenski slovar* (Ljubljana, 1978); zlasti pa *Ivan Turk, Pojmovnik poslovne informatike* (Ljubljana, 1987), *P. H. Collin, Poslovni slovar: angleško-slovenski, slovensko-angleški* [avtor angl. izvirnika P. H. Collin; prevod in predelava Majda Ažman-Bizovičar] (Ljubljana, 1994); *Classification internationale des produits et des services aux fins de l'enregistrement de marques, Geneve, 1992*.

Résumé

LE COMPTE RENDU DU LIVRE D'ANDRZEJ LEWANDOWSKI

Le compte rendu du livre d'Andrzej Lewandowski intitulé *Współczesne polskie nazwy firmowe* (Les noms actuels des produits d'usine polonais), Zielona góra, 1992, a pour but d'attirer l'attention sur cette contribution récente dans le domaine de l'étude des noms polonais apparaissant dans le monde des affaires. Le but de mon compte rendu se limite à la présentation de quelques éléments dans le cadre de la structure de base de ce livre: la partie principale est composée de trois parties - la première, intitulée *Le statut des noms attribués aux produits d'usine dans la langue*, est théorique et nous fait découvrir

---

la richesse des spécificités des noms rencontrés dans le monde des affaires. La deuxième, qui est en fait la partie principale, fait état des résultats auxquels ont abouti les recherches d'Andrzej Lewandowski par le biais d'une analyse claire et systématique, aussi bien d'un point de vue sémantique que formel, des noms attribués aux produits d'usine polonais. Cette analyse s'effectue concrètement sur 10 domaines différents. La troisième partie se divise en quatre paragraphes, plus courts, il est vrai, mais non moins riches, à savoir: les tendances actuelles dans la formation des noms de produits, la motivation, les fonctions, l'orthographe et la grammaire des noms des produits d'usine. Dans sa conclusion, l'auteur fait un résumé synthétique de l'analyse multidimensionnelle préalablement présentée.

Le livre d'Andrzej Lewandowski permet ainsi aux linguistes slovènes une incursion dans les profondeurs de la linguistique polonaise même dans des domaines plus spécifiques comme celui présenté dans cet ouvrage – ouvrage qui pourrait par ailleurs donner d'élan aux slovénisants eux-mêmes.